
SVILA IN CELIBAT

Upor predic kitajske province Guangdong proti zakonski zvezi

Jana Rošker

53

IZVLEČEK

V besedilu *Svila in celibat* avtorica obravnava življenjske skupnosti predic svile v provinci Guangdong (od začetka 19. do začetka 20. stoletja), upornic proti enemu izmed temeljev konfucianske kitajske tradicije, proti instituciji patriarhalnega zakona.

ABSTRACT

The paper on *Silk and celibacy* discusses the communes of female silk spinners in the Province of Guangdong (from the early 19th to the early 20th century) who rebelled against one of the pillars of Chinese Confucian society, the institution of patriarchal matrimony.

1. UVOD

Rojstvo sina je v tradicionalnih kitajskih družinah vselej predstavljalo praznik; staršem, zlasti srečni materi pa se je ob novici, da je novorojenček, ki ga je povila, moškega spola, iz prsi izvil tudi vzdih olajšanja. Družina, v katero je bila omožena, je postala do nje prijaznejša, tašča jo je vsaj kakšen mesec po porodu razvajala z izdatno hrano, končno je bila za cele štiri tedne oproščena vsakodnevnega garanja, sorodniki pa so bogato obdarili njo in otroka.

Novorojena hči je bila le redko deležna tolikšne pozornosti. Razočarano sorodstvo je babico, ki je pomagala pri porodu, kar brez plačila poslalo od hiše, in tudi pred porodnico niso skrivali slabe volje - posebej, če je šlo za družinsko snaho, ki dotlej še ni bila rodila sina. V obdobjih, ko je vladala lakota, in so bile zaloge hrane pičle, je družina lahko celo sklenila, da si ne more privoščiti odvečnih ust nove deklince in da ji ne preostane nič drugega, kot da jo takoj po rojstvu utopi v bližnji reki ali pa jo pusti umreti v enem takoimenovanih »otročkih stolpov«, ki so bili prav v ta namen zgrajeni pred marsikatero revnejšo vasjo.

Zakaj hči je bila v tradicionalni Kitajski, zlasti približno od 10. stoletja naprej, neke vrste »zgrešena investicija«. Ker je han-kitajska kultura patrilokalna in patrilinearna, je moralo vsako dekle s poroko za vselej zapustiti družino in postati del klana svojega ženina, ki ga pred poroko včasih sploh ni poznalo. Zato je vsaka hči v družini pomenila odvečna usta, ki jih je bilo treba zastonj prehranjevati celih petnajst, šestnajst let, vse

dotlej torej, ko je odrasla in svojo ne le reproduktivno temveč tudi delovno moč podarila neki tuji družini. Hči torej nikoli ni mogla skrbeti za starše na njihova stara leta, in tudi duhovom družinskih prednikov ni mogla izkazovati potrebne časti, ne sežigati papirnatega denarja, ki so ga po splošnem verovanju na onem svetu tako zelo potrebovali. Na Kitajskem, kjer je kult prednikov pomenil enega glavnih stebrov socialne nadgradnje, zato hči torej ni mogla izpolnjevati niti najosnovnejših kriterijev uporabnosti za lastno družino - ne v ekonomskem in ne v ideološkem smislu.

54

Kitajska patriarhalna tradicija je dekleta torej od malega vzgajala v prepričanju, da so manjvredna bitja, ki so na svetu samo zato, da se čimprej omožijo in moževi družini rodijo čimveč - po možnosti moških - otrok, ki so blagor vsake agrarne družbe. Edina izobrazba, ki jim jo je patriarhalna doktrina konfucianske države vtepal v glavo, je bila osnovana na »trikratni zapovedi poslušnosti«: kot deklica je morala ženska brezpogojno ubogati svojega očeta, kot žena moža, kot vdova pa prvorojenca. Seveda je zadnje pravilo največkrat ostalo zgolj teoretične narave, saj je sovpadalo z osrednjo zapovedjo konfucianske doktrine nasploh, namreč z zapovedjo otroške pietete (xiao), ki od vseh potomcev zahteva brezpogojno poslušnost staršem. Poleg tega pa je resnici na ljubo treba - spet enkrat - poudariti tudi dejstvo, da socialnih kategorij neevropskih družb ne smemo, kot je to v evropskih diskurzih žal še vse preveč običajno, interpretirati kot nekaj absolutno veljavnega. Konfucianska morala je v tradicionalni kitajski družbi nedvomno imela obligatoričen značaj in nedvomno je pri tem šlo tudi za moralo, ki ženskam pripisuje vse prej kot pomemben, ali vsaj enakopraven položaj. Konfucianizem, zlasti neokonfucianizem, ki je prevladal od obdobja dinastije Song naprej, je bil torej brez dvoma med drugim tudi ideologija zatiranja žensk. Vendar ne smemo pozabiti, da so si ženske v dolgih stoletjih patriarhalnega zatiranja znotraj zidov okostenelega konfucianskega formalizma ustvarile tudi mehanizme notranje svobode, ki pa so bili in ostali del nenapisane in zunanjim osebam največkrat neoprijemljive in zato nedojemljive - ženske kulture. To je kultura, ki se rojeva in ostaja ujeta v seštevankah, ki jih babice pojejo vnučkam, v klepetu ob skupnem pranju perila ob vaškem vodnjaku in v zimskih večerih ob ličkanju koruze. Ta kultura - tudi zaradi svojega pollegalnega statusa - ne zapušča spomenikov, ki bi jih lahko občudovale kasnejše civilizacije, ne zapisov, ki bi dokumentirali njen obstoj in pomen. To je kultura, ki je ni mogoče ujeti v kalupe ekonomskega redukcionizma ne v ozke kriterije strukturiranja oblasti.

Zato je toliko bolj neobičajno (in tudi dragoceno!), kadar za meglenim zastorjem njenih podob, katerih obrise komaj zaslutimo v somraku tistega, kar ostaja med in za vladajočimi diskurzi, naletimo na ta ali oni pojav, s katerim je obstoj takšne kulture - četudi vselej časovno in prostorsko omejeno - mogoče jasno opisati, analizirati, dokumentirati. K tovrstnim pojavom zagotovo sodijo življenjske skupnosti predic svile v provinci Guangdong, ki so se dobro stoletje, natančneje, od pričetka devetnajstega do začetka dvajsetega stoletja, javno in uspešno uprle neenakopravni in zatiralski inštituciji zakonske zveze. Seveda so tudi podatki o tej skupnosti zelo skopi, kajti lokalna konfucianska kronologija v tem gibanju seveda ni videla ničesar tako vzornega, kar bi bilo potrebno zapisati, ovekovečiti; prej nasprotno. Ker pa so skupnosti predic nastajale in obstajale v še ne tako daljni preteklosti, se je spomin nanje še vedno ohranil v ljudskem, zlasti ženskem, izročilu. Prve so na ta pojav opozorile ameriške sinologinje sredi sedemdesetih let (prim. Topley, Ahorn, Sankar); njihova poročila so delno še temeljila na pogovorih z udeleženkami, ki so kasneje emigrirale v Hong Kong ali ZDA. Precej zanimivih dodatnih informacij je izven tega konteksta mogoče razbrati tudi iz novejših

lokalnih kronik obravnavanega območja (prim. Shunde xian ji), iz socioloških in etnoloških razprav Kitajske (prim. Chen Dongyuan), zlasti pa iz pogovorov z lokalnim prebivalstvom.

Preden pa si ogledamo, na kakšen način so te skupnosti delovale, zakaj so se lahko tako dolgo ohranile in zakaj so končno le razpadle, pogledjmo na kratko, kakšen je bil predmet njihovega upora, torej tradicionalni kitajski zakon.

2. POROKA IN ZAKON V TRADICIONALNI KITAJSKI

Na Kitajskem poroka vse do pred kratkim primarno ni pomenila zveze dveh individuumov, temveč predvsem zvezo dveh družin. Omožitev dekleta je že od pričetkov kitajske civilizacije bila kot neke vrste diplomatska poteza. Z njo je lahko družina bodisi potrdila oziroma obnovila katero od že obstoječih zvez ali pa ustvarila novo zvezo s klanom, s katerim jo doslej še niso vezale tovrstne sorodniške vezi. Odločitev o tem je bila vselej izključno v pristojnosti najstarejših članov, torej poglavarjev družine. Odločanje o poroki otrok pa v bistvu ni bila njihova pravica, temveč ena od redkih dolžnosti, ki jih je kitajski moralni kodeks prisodil starejši generaciji. Tisti, ki so to dolžnost jemali resno, so zanjo žrtvovali ogromno časa, truda in denarja, seveda vselej v kontekstu družinskih interesov. In v primeru, da je hči neke družine ostala neporočena, to ni bila njena krivda, temveč krivda njenih malomarnih staršev. (prim. Wandel: *Frauenleben...*, str.74).

Ker pa je bila zakonska zveza za kitajske ženske pravzaprav edina družbeno priznana oblika eksistence (kar se v bistvu vse do današnjega dne ni spremenilo), so lastne družine na svoje hčere zrle več ali manj kot na začasne gostje. Vzgoja dekleta je bila osredotočena na njen prihodnji status žene in matere, torej na edino obliko življenja, v kateri ji je bila zagotovljena materialna varnost in družbeni ugled. Zato je poroka sicer vsakemu dekletu predstavljala uspešno dokončanje njene socializacije; ker pa je bila tradicionalna kitajska družba praviloma patrilinearna¹, se je vsako dekle ob poroki moralo soočiti z izgubo socialnega okolja, ki ga je bilo dotlej vajeno, in v katerem se je počutilo varno ter hkrati izpolniti številna pričakovanja ženinovega klana. Čeravno je bila omožitev torej nekaj, po čemer je vsako dekle po eni strani hrepenelo, je po drugi strani zanjo pogosto pomenila tudi travmatični dogodek.

Ko sta se obe družini mladoporočencev - seveda preko žentine posredovalke - dogovorili o vseh praktičnih zadevah, ki pogojujejo sklenitev tovrstne pogodbe, kot na primer o višini kupnine za nevesto, njene dote ipd., in potem, ko je vedeževalec izbral »srečen« dan, na kateri se ta življenjska zveza dveh družin lahko sklene, so bile vse formalne ovire za poroko odstranjene. Na ta dan je moževa družina odposlala nosače, ki so prišli po nevesto in jo v nosilnici prenesli v novi dom, ki je bil - zaradi načela eksogamije - največkrat precej oddaljen od doma njene lastne družine. S tem sta se obe udeleženi družini izognili incestu², poleg tega pa je bilo za moževo družino bolje, če je imela nova snaha čim manj možnosti za stike s svojimi starši in lastnimi sorodniki. Tako svoje nove

¹ V zelo redkih primerih je lahko družina, ki je imela same hčere in nobenega sina, že kot otroka posvojila dečka, ki je bil sirota ali pa je izhajal iz revne družine s številnimi sinovi, ki bi ga le težko preživela. Ta deček je bil večinoma namenjen kot ženin eni od družinskih hčera, ki je zato s svojim možem po poroki ostala pri materini družini. Na tak način so si včasih tudi starši brez sinov priskrbeli socialno in materialno varnost v starosti.

² Tradicionalna Kitajska skoraj ni poznala porok v isti vasi, kajti večina vasi je bila klanske narave; vsi vaščani so torej imeli isti priimek in bili med seboj v bližnjem ali daljnem sorodstvu. Zato je bilo nujno hčere poročati v druge vasi.

družine ni mogla opravljati in se nad njo pritoževati in od nikogar ni imela pričakovati potuhe - zato ji ni preostalo nič drugega, kot da se čimprej resnično vključi v novo socialno okolje in se mu hočeš - nočeš prilagodi.

Poročni obred sam je bil izključno družinska stvar - pri njem niso sodelovali nikakršni duhovniki, ne kakršnikoli uradni predstavniki države. O poteku same poročne noči - po kateri je nevesta svoji tašči morala predložiti okrvavljeno rjuho kot dokaz defloracije - zaradi moralnega puritanizma kitajskega izročila le malo vemo. Zagotovo pa je imela le malokatera žena prijetne spomine nanjo, če pomislimo, da je svojega moža praviloma šele tisti večer sploh prvič videla, da sta oba partnerja odraščala strogo ločeno od nasprotnega spola in da nobeden od njiju običajno ni bil kaj prida poučen o spolnosti.

56

Čeprav je bila nova snaha družini zaradi svoje reproduktivne sposobnosti nujno potrebna, so njeni člani, zlasti pa članice, vsaj sprva v njej običajno videli nekakšno vrinjenko, osebo, ki je občutno zmotila socialno ravnovesje znotraj klana. Medtem ko snaha s tastom pravzaprav ni imela neposrednih stikov (zakaj tudi, kadar mu je stregla, je morala to početi s sklonjeno glavo, ne da bi enkrat samkrat privzdignila pogled), so ostale ženske v hiši nanjo velikokrat zrle kot na potencialno teknico. Neporočene sestre njenega moža so se do nje obnašale kot razvajene hišne hčere, svakinje so z njo tekmovala za taščino naklonjenost, za različne pristojnosti in prestiž. Tašča pa je seveda imela nad njimi neomejeno oblast; snahe so ji bile prepuščene na milost in nemilost, in usoda vsake mladoporočenke je bila običajno v veliki meri odvisna od taščinih značajskih lastnosti in od tega, ali si je znala pridobiti njeno naklonjenost. V številnih avtobiografskih, zgodovinskih in literarnih dokumentih so kitajske tašče prikazane kot zoprne, nergajoče matrone, ki svoje snahe drže v šahu in jih brezkompromisno tiranizirajo. Ta tema se kot neke vrste rdeča nit vleče skozi vso kitajsko folkloro in literaturo; kruta tašča igra v kitajski literarni tradiciji podobno vlogo kot hudobna mačeha v evropski. Seveda pri tem ne smemo pozabiti, da gre v obeh primerih za patriarhalno izročilo. Takšna razmerja med ženskami, v katerih prevladuje rivalstvo, pa so seveda vselej predstavljala enega najtrdnjših temeljev patriarhalnih sistemov, saj ne dopuščajo ženske solidarnosti. Zato se moramo vprašati tudi po tem, v kolikšnem obsegu so vsi ti viri resnično neoporečni in objektivni. Dejstvo pa je, da pri tem prav gotovo ne gre zgolj za ideološke prevare, in da so odnosi med taščami in snahami v tradicionalnih kitajskih klanih že zaradi svoje notranje strukture resnično - vsaj tendenciozno - spominjali na tiste, ki so opisani v raznovrstni literaturi. Sicer pa to ni bilo nič čudnega, zakaj sistem patrilokalnosti takšen odnos že sam po sebi ustvarja. Pomisliti moramo, da je vsaka tašča v mladosti prišla v družino kot snaha. Njen položaj se je nekoliko izboljšal šele z rojstvom sina. Najtesnejša zveza, ki je kitajsko žensko vezala z moškim, je bilo njeno razmerje do lastnega sina. Sinove je z očeti sicer povezovala lojalnost, a njihovo srce je vselej pripadalo materam. Vsaka starejša ženska, ki je bila kolikor toliko prisebna, je znala svoje mnenje in svoje želje izraziti preko svojega sina. Kadar je prišlo do sporov, se ni zavzemala za svojega moža, temveč za svoje sinove. Ta skrivna aliansa ji je omogočila precejšnjo moč. Zato ni bilo čudno, da je kasneje težko prenesla konkurenco snahe, ki je s sinom delila najintimnejše trenutke. Zato je bilo večkrat slišati tudi o taščah, ki so svojim sinovom prepovedovale, da bi se čez dan družili s svojimi ženami, ki so bile tako v hiši samo zaradi svojih reproduktivnih dolžnosti. (prim. Wandel, Frauenleben...str.116-117).

Včasih si je družina na vse kriplje prizadevala, da bi se kupnina, ki so jo ob poroki morali plačati za nevesto, čimprej amortizirala. Zato so brez sramu - seveda zlasti v revnih

družinah, kjer se jim za to ni bilo bati izgube ugleda - do zadnjega izkoriščali njeno delovno silo, in velikokrat je morala opravljati najbolj nepriljubljena dela.

Kot že omenjeno, je postal snahin položaj znosnejši šele po rojstvu prvega otroka, zlasti, če je povila sina. Pa tudi hči je bila največkrat boljša kot nič, kajti kljub vsemu je bil vsak dojenček zagotovilo za plodnost svoje matere in za to, da bo v prihodnosti lahko rodila še veliko otrok, tudi tistih pravih namreč, ki so moškega spola...

A tudi to veselje ni bilo neskaljeno. Vsaka ženska je morala pred porodom prestati precej strahu, zakaj število umrlih novorojenčkov in porodnic je bilo v tradicionalni Kitajski precej visoko. Kadar je imela smolo, da je pri porodu, ali kmalu za njim umrla, jo je v kraljestvu mrtvih za to namesto tolažbe čakala kruta kazen: prišla je v posebni, njej in njej podobnim ženskam namenjen, oddelek pekla, namreč v takoimenovano »krvavo votlino«. Tam je morala za vse večne čase trpeti 120 različnih vrst strašnih muk; le s težavo je lovila dihanje, zakaj votlina je bila napolnjena s človeško krvjo, ki ji je segala do vratu, tudi če je stala na prstih. Prehranjevala se je lahko samo s kosi strjene krvi in tudi žejo si je lahko tešila samo s krvjo. V nekaterih najradikalnejših inačicah tega izročila naj bi bila na muke krvave votline obsojena celo prav vsaka ženska, ki je kdaj rodila otroka, kajti s tem dejanjem naj bi bila užalila nebo in zemljo (prim. Wandel, Frauenleben, str.136-139).

Za žensko v tradicionalni Kitajski je bilo zakonsko življenje torej vse prej kot z rožicami postlano. Če ni rodila otrok, jo je njeno socialno okolje preziralo, in poleg taščinega tiraniziranja, očitkov družine in jeze moža je morala prenašati tudi sramotno prisotnost konkubine, katero je bilo potem potrebno kupiti za zagotovitev potomstva; če pa je otroka rodila, ji je to sicer običajno zmanjšalo muke tuzemskega bivanja, zato pa je poslej živela v strahu pred trpljenjem, ki jo čaka v onostranstvu. In vendar je bil zakon, kot rečeno, na Kitajskem praviloma edini družbeno priznan in materialno varen položaj odrasle ženske. V tradicionalnem patriarhatu praktično ni bilo prostora za upor žensk, ki so takšno družbeno vlogo odklanjale. Samo v redkih primerih, ko si je ženska iz kakršnegakoli vzroka lahko pridobila ekonomsko samostojnost in neodvisnost, je postal tak upor zanjo mogoč. V primeru predic svile, o katerih je govora tukaj, je ta upor dobil razsežnosti pravega množičnega gibanja.

3. LOKALNI FAKTORJI - EKONOMSKA SITUACIJA IN IDEOLOŠKE POSEBNOSTI

Samo slabe tri ure vožnje od Hongkonga stoji prestolnica province Guangdong, mesto Guangzhou, ki je na zahodu bolj znano pod imenom Kanton. Še dandanes sodijo kantonske ženske k najbolj samozavestnim Kitajkam, zato morda ni naključje, da je precejšnje število meščank potomk nekdanjih delavk v manufakturnih predilnicah svile. Babice in prababice prenekatero današnje kantonke je bila ekonomsko neodvisna oseba, kar je bilo na Kitajskem v tistem času in prostoru zagotovo redkost.

Neodvisne ženske skupnosti, o katerih je govora v pričujočem prispevku, so v glavnem nastajale v okolici Guangdonga, ob delti Biserne reke (Zhu he), točneje, v regijah Nanhai, Shunde in Panyu. Tukaj najdemo širo, večkrat poplavljen planoto, pokrito s peščeno zemljo, na kateri riž le slabo uspeva. Temelja lokalne ekonomije sta zato ribogojstvo in svilarstvo. Ti dve panogi sta precej donosni, poleg tega pa se med seboj dobro dopolnjujeta. Ribe je namreč mogoče hraniti z iztrebki sviloprejk, organsko blato

iz ribjih tolmunov pa spet predstavlja odlično gnojilo za murvino grmičevje, na katerem se zaredijo sviloprejke. Blato, ki so ga ribogojci izkopavali z dna tolmunov, da bi jih poglobili, so vselej nasuli po nasipih, kjer so rasli nasadi murv, ki so bili na ta način vselej zaščiteni pred močo plimovanja. (prim. Shunde xian ji, II.pogl./str.20)

Delitev dela na tem območju je bila zelo jasna in razmejena glede na spol in starost. Dečki in moške so skrbeli za ribe; prvi so jih v glavnem hranili in negovali, drugi pa lovili. Lovljenje rib iz tolmunov je precej naporno delo; ribiči morajo po cele ure stati do kolen v vodi in premikati težke mreže. Večina informantov iz te regije je mnenja, da je tovrstno delo fizično pretežno tako za ženske kot tudi za dečke. Pobiranje sviloprejk pa je v glavnem opravilo, ki ga opravljajo dečki, deklice in ženske. Za namakanje kokonov v vroči vodi, ki je potrebno, da se od njih ločijo svilena vlakna, v katera so zabubljeni, v glavnem poskrbijo deklice, preja in tkanje pa je tako ali tako tradicionalno žensko delo. (Shunde xian ji, III. pogl.) Pri tem je pomembno dejstvo, da starokitajska tradicija poročenim ženskam v reproduktivni dobi dovoljuje samo slednje opravilo - torej prejo in tkanje. V skladu s tradicionalnim verovanjem se namreč te ženske ne bi smele dotikati nobenih še nedokončno razvitih bitij - kamor seveda sodijo tudi gosenice in kokoni sviloprejk - in sicer zato ne, ker bi naj to slabo vplivalo na zarodke v njihovih telesih (prim. Chen Dongyuan, str.82). Tudi namakanje kokonov v vodi so kmetje le neradi prepuščali poročenim ženam. To opravilo je sodilo v kategorijo takoiimenovanih »mokrih dejavnosti«, ki naj bi ženskam v reproduktivnem obdobju zamešale ves menstruacijski cikel, s tem pa slabo vplivale na njeno rodnost (prim. Topley, str.71). Ker pa so ženske v sviloprejstvu kot enemu tradicionalnih stebrov lokalne ekonomije kljub vsemu igrale bolj ali manj odločilno vlogo in ker je bila tukaj - za razliko od večine ostalih področij Kitajske - poleg njihove reproduktivne cenjena in potrebna tudi produktivna sila, rojstvo deklice ob delti Biserne reke nikoli ni pomenilo takšne tragedije kot drugod po deželi. Ker so dekleta morala veliko delati tudi zunaj svojih domovanj, se v tem območju nikoli ni udomačila kruta navada povezovanja (=pohabljanja) ženskih nog in tudi umori novorojenih deklic so bili neprimerno redkejši kot drugod. Za razliko od drugih kmečkih deklic so bile kantonske mladenke običajno celo pismene ali vsaj polpismene. Ta, glede na večino ostalih področij Kitajske razmeroma pomemben položaj ženske, se je odražal tudi v religioznih aktivnostih tamkajšnjega prebivalstva. Ne samo, da so bili po vsej provinci precej razširjeni samostani, v katerih so živele izključno nune in jih tudi popolnoma samostojno upravljale, v območju delte Biserne reke je že nekaj stoletij vladal tudi običaj, da so lahko precej cerkvenih privilegijev materialne in duhovne narave uživale tudi laične neporočene ženske, »vegetarjanke«, ki so se zaobljubile k celibatnemu življenju, ne da bi jim bilo zato treba obriti glavo ali se preseliti v samostan. Tako je na tem področju za žensko poleg zakonske zveze in rojevanja otrok obstajalo kar nekaj alternativnih možnosti, ki so bile družbeno tolerirane, oziroma občasno celo zaželjene. Zato ni čudno, da so v vrsti lokalnih templjev tega področja kot glavno budistično božanstvo častili Guanyin, boginjo usmiljenja, ki tudi sama ni imela otrok, zato pa precejšnjo mero samozavesti in vrsto zavidanja vrednih sposobnosti... In ne samo to: predvsem v odročnejših krajih regije Shunde so se ohranili celo nauki posebno radikalnih budističnih sekt, ki so izdajale brošure in letake, v katerih so ženskam odkrito odsvetovale poroko, stike z moškimi in rojevanje otrok. V celotnem področju ob delti je bila na primer precej razširjena sekta »Velike poti prvega neba« (Xiantian dadao), ki je v svojih templjih in samostanih tiskala in prodajala takoiimenovane »knjige dobre« (shan shu), v katerih je opisovala življenje boginje

Guanyin, ki naj bi po njenih interpretacijah bila princeska, ki je proti volji staršev postala nuna. V zgodbi je poudarjeno dejstvo, da ta boginja ni imela moža, ki bi zahteval njeno ponižnost, niti taščé, ki bi jo hotela nenehno nadzorovati in izkoriščati, ne otrok, ki bi ovirali njene aktivnosti (prim. Topley, str.75). V vrsti podobnih brošuric je na različnih mestih izrecno navedeno, da ženska, ki se noče poročiti, nikakor ne greši, da nerojevanje otrok ni nekaj moralno napačnega in da lahko vera takšnim ženskam pomaga zbrati pogum, ki je potreben za to, da vzdržijo vsakovrstne socialne pritiske, s katerimi naj bi jim posvetna družbo to odločitev hotela preprečiti. V nekaterih tovrstnih dokumentih je najti celo stavke, ki bi na prvi pogled lahko sodili le med vrstice kakšnega najradikalnejših feminističnih časopisov zahoda; sem sodijo na primer izjave o tem, da moškimi nikakor ne gre zaupati (prim.p.t.)

Nauk sekte Velike poti prvega neba je poleg tega izrecno poudarjal enakost med spoloma in nikoli ni izključeval žensk iz verskih obredov. (Shunde xian ji, 3. pogl.). Enega najznamenitejših samostanov te sekte so poleg tega v celoti upravljale ženske (prim. Topley, str.79) Za popolnejši nadzor nad ribjimi tolmeni in nasadi murv so moški v teh regijah največkrat prenočevali v kolibah iz ilovice, zgrajenih neposredno ob svilo- in vribogojnicah. Tudi ta, za navedeno območje precej specifičen faktor je nemalo doprinesel k oblikovanju ženskih življenjskih skupnosti. Na jugu Kitajske je namreč že od nekdaj prevladala navada, da so vsi vaški mladeniči do poroke prebivali v neke vrste samskih domovih, ki so bili običajno zgrajeni ob templju klanskih prednikov. V teh domovih so prenočevali tudi poročeni moški od petega meseca nosečnosti svoje žene pa do stotega dneva po njenem porodu, torej v obdobju tradicionalne »nečistosti« svoje žene. Namen teh ločenih domov za mlade samce je bil zlasti v tem, da so mladeniče ločili od svojih sestra in svakinj, kajti za mlade ljudi različnega spola naj ne bi bilo posebno priporočljivo živeti pod isto streho, če niso bili poročeni. Poleg tega pa so se mladeniči v takšnih skupnostih navadili samostojnosti. Tipično za provinco Guangdong pa je, da v posamičnih vaseh poleg samskih domov za mladeniče najdemo tudi podobne domove za dekleta. V regijah, ki so tukaj obravnavane, pa so poznali celo samo ženske domove, kajti mladeniči so tako ali tako večino časa prebili v izključno moški družbi, v kolibah zunaj vasi. Tako so se mladenke v miru navadile samostojnega upravljanja domovanj, samostojnega mišljenja in življenja v razmeroma enakopravni skupnosti. Že zavest o tem, da je takšno življenje mogoče in da je samostojnost lahko tudi uresničljiva opcija ženskega bivanja, je brezdvomno okrepila samozavest tamkajšnjih žensk. Ta pa je še toliko bolj narastla, ko je delovna sila ženske, zlasti neporočene, v začetku prejšnjega stoletja postala relevanten faktor v ekonomiji območja ob delti Biserne reke.

Vdor zahodnega kapitala in povečan izvoz svile sta tudi v tej regiji botrovala precejšnjim spremembam: na račun vse manjšega števila ribogojnic se je gojenje svile razbohotilo v prej neslutnem obsegu. Predilnice svile so v tem obdobju rasle kot gobe po dežju. Ker je podnebje v regiji delte Biserne reke subtropsko, omogoča šest do osem žetev kokonov na leto - za razliko od drugih sviloprejskih področij, kot na primer območje ob reki Chang jiang, kjer jih lahko žanjejo le dvakrat letno. Zato so v tamkajšnjih predilnicah in gojilnicah sviloprejk potrebovali ogromno število delovnih rok; ker so tovrstna opravila tradicionalno sodila v pristojnost žensk, so tudi te nove tovarne v glavnem zaposlovale ženske. Ker pa je povečano število predilnic, med drugim zraslo tudi na račun ribogojnic, ki so s tem postale samo še gospodarska veja sekundarnega pomena, so ženske v tej regiji praktično odzrle delovna mesta moškimi. Veliko število njih se je zato odpravilo na

sezonsko delo v države jugovzhodne Azije. Od začetka prejšnjega stoletja je bilo ženskam na območju delte Biserne reke torej veliko lažje najti zaposlitev kot moškemu. Kmalu so cele družine postale odvisne od skromnih zaslužkov delavk v predilnicah. Tako so rojstva deklic postala mnogo bolj priljubljena kot rojstva dečkov, in vsaka nova hči je družini pomenila pravi blagoslov.

4. SESTRŠČINE IN ŽENSKÉ SKUPNOSTI

60 Kar naenkrat se družinam ni prav nič več mudilo, da bi svoje mladoletne hčere čimprej omožili in se rešili odvečnega bremena njihovega preživljanja. Nasprotno, poroko so čimdlje zavlačevali, in v prenekaterem primeru so svojim hčerkam prigovarjali, naj raje ostanejo neporočene, kajti takšna da je njihova usoda. To svojo trditev so večkrat poudarili tudi z obiski pri lokalnem vedeževalcu, ki je bil za masten honorar z veseljem pripravljen dekletu razložiti, da partner, katerega ji je bilo prisodilo nebo, žal še ni bil rojen, ali pa, da je za poroko še veliko premlad. Zato naj bi bilo najbolje, ko bi se v tem življenju poroke vzdržala in to zadevo preložila na svojo naslednjo reinkarnacijo, v kateri bo ženin zagotovo spet pri roki. Sicer pa takšno prigovarjanje velikokrat sploh ni bilo potrebno, kajti povsod je bilo slišati toliko grozljivih zgodbic o nasilnih možeh, sitnih taščah in ženskah, ki so ob porodu umrle in »za zahvalo« končale v krvavi votlini pekla porodnic, da se dekletom običajno tako ali tako ni preveč mudilo v zakon. Poleg tega so z vstopom v zakonski stan največkrat izgubile tudi delovno mesto v predilnici, zakaj tovarnarji so raje videli, da so bile njihove delavke neporočene; te so bile zanesljivejše, bolj točne in vestnejše od dvojno obremenjenih gospodinj, ki so morale poleg svojega dela v tovarni skrbeti še za družino svojega moža in ki so bile v mislih neprestano pri svojih otrocih. Vse to je vplivalo na nezadržno naraščanje števila žensk, ki so iz lastnega nagiba raje ostajale neporočene. Tako so po vseh vaseh, kjer so z nastankom predilnic bili izpolnjeni predpogoji za materialno neodvisnost žensk, nastajale tudi sestriščine (prim. Wandel, Seidenspinnerinnen, str.44), življenjske skupnosti predic, v katerih so se te ženske vzajemno podpirale, delile svoj vsakdan, svoje radosti in tegobe.

Tiste med njimi, ki se iz kakršnegakoli vzroka niso mogle ali niso hotele izogniti poroki, so se omožile zgolj na formalen način. Zato so se imenovalе »bu luo jia« (prim. Topley, str.65), t.j. »tiste, ki se ne naselijo v domu/družini«. Takšne neveste so pred poroko svojim »sestram« običajno prisegle, da se bodo branile pred spolnimi »nadlegovanji« svojih mož. V podporo tej odločitvi in za zaščito pred razdevičenjem oziroma možnim posilstvom so jim tovarišice celo telo trdno povile v široke bombažne trakove, da so spominjale na mumije. Na te trakove so nato prišile poročna oblačila. »Bu luo jia« - neveste so zato pred poroko običajno zaužile posebno zelišče, ki jim je za nekaj dni preprečilo uriniranje. Cele tri dni je tako nevesta morala vzdržati v hiši svojega ženina, ne da bi ponoči zatisnila oko - kajti s tem bi tvegala nezaželjene spolne odnose, in ne da bi zaužila en sam grizljaj hrane, kajti s tem bi simbolično privolila v to, da postane hiša njenega moža poslej tudi njen dom. V tem času so se njene tovarišice iz sestriščine oziroma ženske skupnosti, v kateri je živela, v znamenje sočutja odele v žalna oblačila. Tretjega dne je nevesta, kot zahteva tradicija, ponovno zapustila svoj novi dom, da bi obiskala hišo svojih staršev. S tega tradicionalnega obiska se po navadi nikoli ni vrnila, razen ob največjih družinskih praznikih in obredih, kot so pogrebi ali poroke sorodnikov. Kot vse ostale poroke tradicionalne Kitajske so tudi tovrstne, formalne poroke predic svile predstavljale

dogovor dveh družin. Konkretno pa takšna poroka ni pomenila nič drugega, kot da bo predica »bu luo jia« odslej večino svojega zaslužka plačevala družini svojega moža in ne več svoji lastni. Zato jih moževa družina pri njihovem »uporniškem« obnašanju običajno ni ovirala. Za razočaranega moža je predica navadno kupila konkubino, ki je njemu in njegovemu klanu priskrbela potomstvo, sama pa je prevzela finančno breme njihovega preživetja. Tega pa seveda ni počela iz čistega človekoljubja: družina, v katero se je bila omožila, je za predico predstavljala socialno varnost in zagotovilo, da bo tudi na stara leta preskrbljena. Otroci, katere je njenemu možu rodila konkubina, so namreč v skladu s tradicionalnim izročilom veljali za njene otroke. Spoštovati so jo morali kot lastno mater in ko je ostarela, so ji bili dolžni streči z vso ponižnostjo, ki jo konfucianski običaji zahtevajo od potomcev. Poleg tega so predice »bu luo jia« v družbi uživale velik ugled krepstnih žena, ki svoje čutne užitke in toplino družinskega kroga žrtvujejo za srečo moža, njegovih otrok in njegovega klana.

Sicer pa se tudi ostalim predicam večinoma ni bilo bati prihodnosti. Ko so dosegle določeno starost, so običajno slovesno prisegle, da bodo dosmrtno živle v celibatu, zveste samo svojim sestram, s katerimi so delile dom in vsakdan. V bistvu so rituali tovrstnih zapriseg močno spominjali na poročne obrede. Povabljenih je bilo veliko gostov, za katere je bilo potrebno pripraviti obilen banket, in dekleta, ki so se zaobljubila, so prejela rdeče, z denarjem napolnjene zavojčke (dota). Pred samo zaprisego so se morale te ženske na poseben način ritualno počesati, kar jim je prineslo vzdevek »žene, ki se same češejo« (zi shu nü)³. Seveda je bil obred opravljen brez ženina in namesto žene, ki je rodila veliko otrok, in je v »normalnih« porokah predstavljala simbol, ki naj bi nevesti prinesel srečo plodnosti, je ta obred posvetila ena najstarejših in najbolj častitljivih predic, ki so se bile v mladih letih prav tako zaprisegle k celibatu. Pravzaprav ta obred ni pomenil nič drugega, kot to, da se je predica ločila od družine svojih staršev in da je bil njen dom odtlej v sestriščini, kjer je živela, torej v skupnosti sodelavk. Te skupnosti so bile organizirane tako, da so delovale tudi kot neke vrste neprofitne pokojninske zavarovalnice. Vsaka od sester »zi shu nü« je določen odstotek od vsakomesečnega zaslužka plačala skupnosti, iz te skupne blagajne pa se je plačevala preživnina za ostarele tovarišice, njihovi pogrebi in pogrebi njihovih staršev.

Zanimivo je dejstvo, da je - v kolikor zaupamo v verodostojnost besed informatorjev - med tovarišicami in sostanovalkami znotraj takšne skupnosti na splošno vladala precejšnja harmonija in solidarnost. Predice takorekoč naj ne bi poznale intrig, opravljanja in preprirov, kakršni so običajni med ženskami znotraj enega družinskega klana, zlasti med taščo in snaho, svakinjami ali med zakonsko ženo in konkubino. Tako so predice province Guangdong takorekoč ovrogle tudi verodostojnost kitajske pismenke, sestavljene iz treh simbolov, ki označujejo žensko in pomeni »prepír, zdraha« (kadar so torej tri ženske skupaj, naj bi torej avtomatsko prišlo do prepíra in zdraha). Hkrati pa so predice iz takšnih skupnosti s tem pokazale, da lahko med ženskami prevlada solidarnost, kakor hitro imajo

³ Morda je to tudi namig na posebno svobodo in samostojnost teh neporočenih žensk, zakaj v kitajski literaturi je večkrat zaslediti opise ubogih, mučenih in izkoriščanih snah, ki si ob večerih, preden so legle k počitku, od strahu pred taščo niso upale niti razpustiti las, kajti v primeru, da se je tašča slučajno zbudila pred snaho in takoj zahtevala, da le-ta takoj pride k njej in ponižno opravi svoj običajni jutranji pozdrav, bi se morala snaha pred njo pojaviti nepočesana, kar bi pomenilo veliko sramoto in dodatni vzrok, zaradi katerega bi jo tašča in njen klan lahko zaničevala (prim. Lao She II, str.111-112). Po drugi strani pa je ta izraz mogoče interpretirati tudi tako, da gre za žene, ki nikoli niso imele lastnih hčera, ki bi jim, ko bi bile dovolj odrasle, v znak ponižnosti in ubogljivosti česale lase. Vsekakor je ta izraz med drugim tudi simbol svobode in samostojnosti.

možnost živeti izven patriarhalnih struktur, kjer se jim največkrat dodeljujejo spolne vloge tekmic. Zato ni čudno, da so tovrstne sestričine oziroma ženske skupnosti imele značaj na pol skrivnih organizacij. Dyer Ball je v svoji raziskavi na primer ugotovil, da jih je večina med seboj komunicirala s posebnim, šifriranim jezikom, katerega simbolov zunanje osebe niso razumele (prim. Topley, str.76). Članice sestričin so pogosto nastopale v parih, ki so si med seboj prisegli zvestobo. Takšni pari (shuang jie pai), ali pa tudi manjše skupine, so se imenovali »Zveze zlate orhideje« (jin lan hui). Po mnenju sinologa Jamesa Liua iz univerze Stanford (prim. Topley, str.76) lahko eno od možnih interpretacij izvora tega imena najdemo v Knjigi premen (Yi jing): »Kadar imata dve osebi skupno srce, lahko njegova ostrina prereže zlato, besede, ki prihajajo iz njega, pa imajo opojen vonj orhideje.«

62

Glede na izročilo so ti pari kljub svojim celibatnim zaobljubam živeli vse prej kot svetniško življenje, zakaj praksa »gnetenja doufuja«⁴ (mo doufu = lezbična spolnost) naj bi bila med njimi precej razširjena. Posamezne predice pa so se veselo predajale tudi heteroseksualni »razuzdanosti« pod murvinim grmičevjem; nekaterim med njimi naj bi torej zaobljuba celibata služila zgolj kot izgovor za promiskuiteto (prim. Topley, str.80). Vendar naj bi bili tovrstni primeri redki, kajti če bi bila praksa heteroseksualne promiskuitete med predicami bolj razširjena, le-te v družbi ne bi uživale tako visokega moralnega ugleda (prim.p.t.).

Seveda je ob vsem tem potrebno poudariti, da življenja predic kljub vsej njegovi neortodoksni, enkratnosti in romantiki ne gre idealizirati. Pomisliti moramo, da so sestre tovrstnih skupnosti živele in za svojo pičlo plačo, ki so jo pogosto oddajale naprej svojim ali moževim družinam, delale v nehumanih, večkrat celo krutih razmerah zgodnjega kapitalizma (prim. Smedley, str.95-96). To je pomenilo vsaj dvanajst, večkrat celo do petnajst ur dela na dan brez predaha. Celo malice - največkrat samo skodelo suhega riža, prelitega s slanim kropom - so morale zauživati med delom. Delale so v ogromnih, zatohlih dvoranah brez oken in sončne svetlobe in bile neprestano pod nadzorom paznikov, ki so se sprehajali med njimi in pazili, da ni prišlo do zastoja. Zaščitite ob delu niso poznale - od vroče vode, iz katere so morale loviti vlakna svile, ko so se ločila od namočenih kokonov, so imele večkrat popolnoma oparjene roke. V primeru bolezni si nobena med njimi ni mogla privoščiti zdravnika. (Prim. Wandel, Seidenspinnerinnen, str.49.) Vse to je seveda visoka cena za socialno neodvisnost. Skopi viri, iz katerih še lahko črpamo podatke o njih, in ljudsko izročilo pa vendarle navajajo tudi svetlejšje plati njihovega življenja; ob praznikih so predice imele navado skupno zahajati v templje, kjer so prirejale svečanosti in zabave (prim. Topley, str.76), skupaj so obiskovale operne predstave; ob večerih so druga drugi prebirale zabavne traktate o tegobah zakonskega življenja in se učile raznovrstnih ezoteričnih umetnosti, zlasti urokov, ki naj bi jih zaščitili pred posilstvi (prim. Wandel, Frauenleben, str.187).

5. ZAPUŠČINA SKUPNOSTI PREDIC

Konec dvajsetih let tega stoletja so predilnice druga za drugo pričele zapirati vrata; sprva zaradi tega, ker je kitajska svila v tem času vse težje konkurirala cenejšim umetnim vlaknom zahoda, kasneje pa tudi kot rezultat svetovne gospodarske krize. Po hudem

⁴ Doufu (v Evropi bolj znan pod nazivom "tofu") je zelo pogosta kitajska jed iz soje, katere barva in konsistenca spominjata na skuto.

padcu borznih tečajev v letu 1935 pa se je večina kantonskih delavk v predilnicah znašla na cesti. Tiste, ki so bile še dovolj mlade, so si poiskale drugo zaposlitev, največkrat kot služkinje ali čistilke v mestih, nekatere so emigrirale v tujino, zlasti Malajo in Singapur, kjer se jih je nekaj celo poročilo in rodilo otroke. Starejše so ostale v stanovanjih prejšnjih skupnosti, v kolikor jim je poprej uspelo prihraniti dovolj denarja za plačevanje najemnin oz. za izplačilo pokojnin iz bivše skupne blagajne; tiste, ki tovrstnih prihrankov niso imele in ki se tudi v lastno družino niso mogle vrniti, pa so se, v kolikor so imele srečo, naselile v samostanih budističnih nun ali domovih vegetarijank. Če pa se jim tudi to ni posrečilo, so ostale na cesti. Še iz prvih desetletij Ljudske republike Kitajske je najti poročila o domovih za ostarele predce brez sorodnikov, ki bi lahko poskrbeli zanje (prim. Xin jiu hunyin...,str.89). Sicer pa uradna politika Ljudske republike seveda nikakor ni prijazno zrla na bivše ženske skupnosti in njihov upor proti zakonski zvezi, ki je seveda predstavljala ne samo osnovno celico preživelega sistema, temveč tudi sociološki temelj nove, socialistične države. Še v petdesetih letih so v provinci Guangdong ženskam pogosto s propagandnimi nameni vrteli hongkongški film z naslovom »Zi shu nü« (Ženska, ki se sama čese), zgodbo o predci, ki se je zaobljubila k dosmrtnemu celibatu in posvojila hčer, kateri je namenila enako usodo. Posvojenka pa se je tem načrtom uprla in materi na ganljiv način dala vedeti, da je ženski celibat nekaj konzervativnega in preživelega, zakaj sodobna zakonska zveza je vse kaj drugega kot tradicionalen, izkoriščevalski zakon; sodobna zakonska zveza naj bi temeljila na ljubezni in enakopravnosti partnerjev, zato se ji ni treba več upirati, kajti v njej naj bi ženska našla zadovoljstvo in srečo.

Naj bo kakorkoli že, neodvisnost skupnosti predic vse do današnjih dni ni pozabljena. Njena zapuščina se odraža na primer v poročilih o uspešnosti državne propagande; ravno v treh regijah, kjer so bile tovrstne skupnosti razširjene, propagandisti tožijo, da nimajo največjih problemov z mladino, ampak z najstarejšo generacijo. Babice, še zadnje živeče udeleženke gibanja proti zakonu, so očitno vse do danes ohranile določene svobodomiselne in nepokorne navade. Število otrok v tej regiji je najnižje, število otroških vrtcev in jasli pa najvišje v provinci Guangdong (prim. Topley, str.86). Zanimiv je tudi podatek agencije Xinhua, ki je bil aprila 1989 objavljen v največjem kitajskem dnevniku Renmin ribao: v preko devetdesetih odstotkih primerov, ko kitajski zakonski par vloži ločitev, jo zahteva mož. Izjema so regije ob delti Biserne reke, torej prav nekdanja domovina neodvisnih skupnosti predic: preko šestdeset odstotkov tamkajšnjih ločitev je še vedno vloženi na pobudo zakonske žene.

LITERATURA:

- Chen Dongyuan: *Zhongguo funu shenghuo shi (Zgodovina življenja žensk na Kitajskem)*, Shanghai, 1928
- Lao She wen ji (*Lao Shejeva zbrana dela*), Beijing 1982
- Sankar, Andrea: *Spinster Sisterhoods* (iz: Mary Sheridan/Janet W.Salaff; *Lives. Chinese Working Women*, Bloomington, Ind.1984)
- Shunde xian ji (*Kronika okrožja Shunde*), Guangzhou 1853
- Smedley, Agnes: *Lebenswege in China*, Berlin 1979
- Topley, Majorie: *Marriage Resistance in Rural Guangdong* (iz: Margery Wolf/Roxane Witke: *Women in Chinese Society*), Stanford, Cal., 1975
- Wandel, Elke: *Frauenleben im Reich der Mitte*, Reinbek bei Hamburg, 1989
- Wandel, Elke: *Seidenspinnerinnen im Perlfloss - Delta* (iz: Anna Gerstlacher/Margit Miosga; *China der Frauen*) Muenchen 1990

BESEDA O AVTORICI

Jana Rožker, dr., sinologinja. Rojena 1960 v Murski Soboti. Dodiplotmski in podiplomski študij je končala na Inštitutu za sinologijo dunajske univerze. V okviru študija je prebila dvakrat po dve leti v L.R. Kitajski (Univerza Nankai, Tianjin, Univerza Beijing). Trenutno živi in ustvarja v Ljubljani kot svobodna prevajalka, esejistka in gostujoča docentka na Oddelku za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

ABOUT THE AUTHOR

Dr. Jana Rožker, sinologist, born 1960 in Murska Sobota. Studied, took her degree and continued post-graduate studies at the Institute for Sinology of Vienna University. Lived and studied in P.R. China twice for two years (University of Nankai, Tianjin, University of Beijing). Presently, she lives in Ljubljana as a free-lance translator, essayist and lecturer at the Department of Sociology of the Faculty of Arts.

SUMMARY

SILK AND CELIBACY. THE REBELLION OF WOMEN - SILK SPINNERS FROM THE PROVINCE OF GUANGDONG AGAINST MATRIMONY

The Confucian Chinese tradition educated girls from the cradle to believe that they were inferior creatures and that their only reason for living was to get married as soon as possible and to bear their husband's family as many - preferably male - children as possible: Children were and are the only self-made blessing of every agrarian society. The only education the patriarchal doctrine of the Confucian state hammered into their heads was based on the "triple command of obedience": as a girl they were to obey their father unconditionally, as a wife their husband, and as a widow their firstborn son. In traditional Chinese society, especially from the 10th century onward, a girl was a "bad investment". Since the Han-Chinese culture was patrilocal and patrilinear, a girl had to leave her family forever when she got married. She became a member of her bridegroom's clan which quite often she had not even known before the marriage. From this point of view to the family every daughter meant one more mouth to feed to no avail for fifteen or sixteen years, i.e. until she grew up and was ready to offer not only her reproductive capacity but also her labour force to some unknown family. Marriage meant to every girl, on the one hand, the successful end to her socialization. But, on the other hand, it was a traumatic event since she had to leave her own social environment for the rest of her life. And at the same time this was the beginning of a period in which she had to live under considerable physical and mental stress, especially if she did not live up to the expectations of the bridegroom's clan. Matrimony was the only form of existence for women in Chinese culture which offered her material as well as social security.

In the light of the above survey it is all the more exceptional (and precious indeed) when we come across some or other phenomenon which provides evidence that - even in this patriarchal tradition - alternative possibilities for women existed. Though very limited geographically and in duration women were sometimes able to live their own lives. Part of these phenomena certainly are the communes of female silk spinners in the province of Guangdong. For a whole century, to be exact: from the early nineteenth until the early 20th century, they publicly and successfully resisted the unequal and suppressive institution of patriarchal matrimony.

RÉSUMÉ

LA SOIE ET LE CÉLIBAT. LA RÉVOLTE DES FILEUSES DE SOIE DANS LA PROVINCE GUANGDONG CONTRE L'INSTITUTION DU MARIAGE PATRIARCALE

D'après la tradition confucienne chinoise les filles étaient, dès leur plus tendre enfance, élevées dans la conviction d'être des êtres inférieurs n'existant que pour se marier le plus vite possible et pour donner à la famille de leur mari le plus d'enfants possibles - mâles, si possible - qui font le bonheur de toute société agraire. La seule éducation que la doctrine patriarcale de l'état confucien fourrait dans leurs têtes était basée sur le "triple commandement d'obéissance": comme fille, la femme devait entièrement obéir à son père, comme épouse à son mari et comme veuve à son fils aîné. Puisque dans la Chine traditionnelle, surtout à peu près à partir du 10e siècle, la fille fut une sorte "d'investissement raté". Etant donné que la culture han-chinoise était patrilocale et patrilinéaire, toute jeune fille devait, après le mariage, quitter sa famille pour toujours et devenir membre du clan du marié que, souvent, elle n'avait même pas connu avant le mariage. C'est pourquoi toute fille était considérée, dans sa famille, comme une bouche de trop qu'on devait nourrir, sans aucun effet, quinze ou seize années entières, c'est-à-dire jusqu'au moment où elle atteignit l'âge adulte et où elle offrit non seulement sa capacité reproductive mais aussi sa capacité de travail à une famille inconnue. D'une côté, le mariage était, pour toute fille, l'accomplissement réussi de sa socialisation, mais de l'autre côté, c'était un événement traumatique puisque, une fois le mariage exécuté, elle devait quitter son milieu social pour toujours; c'était pour elle aussi le commencement d'une période de la grande pression psychique et physique, surtout dans le cas où elle ne satisfaisait pas toutes les espérances du clan de son époux. D'ailleurs, dans la culture chinoise, l'union conjugale était pour les femmes la seule forme d'existence qui leur garantissait la sécurité matérielle et sociale.

C'est donc d'autant plus inhabituel (et aussi de grande valeur) de tomber sur un phénomène qui peut documenter l'existence - quoique limitée dans l'espace et le temps - des possibilités alternatives qui, même dans cette tradition patriarcale, permettait aux femmes de se prononcer - au moins dans les limites des conditions réelles - elles-mêmes sur leur propre vie. Les communautés des fileuses de soie dans la province Guangdong font indubitablement partie de ces phénomènes; tout un siècle, plus exactement du début du dix-neuvième jusqu'au début du vingtième siècle, ces fileuses se rebellaient publiquement et avec succès contre le mariage patriarcale inégalitaire et oppressante.

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

THE JOURNAL OF THE

In the light of the above survey it is all the more surprising that...